

Ўзбекистон Республикаси

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

Мирзо Улуғбек номидаги Самарқанд Давлат

Архитектура – Қурилиш Институтини

“Қурилиш” факултети

“Касб таълими” кафедраси

ДИПЛОМ ЛОЙИХАСИНИНГ

ТУШУНТИРИШ ХАТИ

Мавзу: Касб-хунар коллежларида махсус фанлардан (Гипс картон қопламалари ёрдамида пардозлаш мавзусида) дарс беришда педагогик технологиялардан фойдаланиш.

Кафедра мудирини: доц. Рахимов А.Қ

раҳбар: доц. Аслиев С.А

Бажардини: 401 КТ (БвайҚ) гуруҳ

талабасини Шерматова Назокат

Самарқанд 2016 йил

М У Н Д А Р И Ж А:

К ириш.....	3
1. Меморий қурилиш қисми	8
2. Мавзунинг долзарблиги.....	5
3. Технологик қисми.....	20
4. Ўқув услубий қисим	27
5. Атроф мухит муҳофазаси.....	39
6.Хулоса.....	42
7.Адабиётлар рўйхати.....	45

К И Р И Ш

Кириш.

Мамлакатимизда мустақилликнинг дастлабки йиллариданок юртимиз ривож учун кўплаб соҳаларда юксалиб кенг ривож топди.

Шулар қаторида юртимиз таълим ва қурилиш соҳаларида ҳам кўплаб ислоҳатлар амалга оширилди. Мамлакатимиздаги кўплаб тарихий обидалар ҳам қайта таъмирланди, муборак қадамжолар ободанлаштирилиб кўркам шаклга ега бўлди. Бундай ишларни амалга оширишда маҳоратли усталар, муҳандис қурувчиларнинг хиссаси каттадир.

Хозирги вақтда кадрлар тайёрлаш миллий дастурига биноан ташкил етиаётган янги турдаги ўқув масканлари касб ҳунар коллежларини малакали ўқитувчилар билан таъминлаш жуда муҳим масала. Бу борада махсус ва умуммуҳандис фанлар бўлажак ўқитувчини касбий фанларни асослари билан қуроллаштириш учун асос бўлади.

Касб ҳунар коллежларида юқори малакали ва дунё андозалари талабларига жавоб берадиган кичик мутахассислар тайёрлаш омилларидан бири муҳандис педагог ходимлар ҳамда ўқувчилар меҳнатини жадаллаштиришдан иборат.

Янги ахборотлар ҳажми кескин ошиб бораётган бир вақтда ўқитувчи орасидаги ахборот алмашишнинг ҳозирги замон усулларини тадбиқ етиш ўқитувчилар фаолиятини бошқариш ва назорат қилиш дидактик воситаларисиз тасаввур қилиш қийин. Ўз навбатида дидактик восиялар мажмуасини ўқув жараёнига муваффақиятли тадбиқ етиш муҳандис педагог ходимларнинг билим савияси ва сифатига боғлиқ бўлади.

Президентимиз И.А.Каримовнинг сапитал қурилишда иқтисодий ислоҳатларни гуруҳлаштиришга қаратилган Ўзбекистон республикасида архитектура ва шаҳарсозликни янада такомиллаштириш чора тадбирлари тўғрисидаги 2000-йил 26-апрел фармонида мувофиқ архитектура лойиҳалаш ва қурилиш фаолиятининг даражаси ва сифатини яхшилаш бу соҳадаги ишларнинг иқтисодий самарадорлигини ошириш мақсадида

шахарлар ҳамда аҳоли турар жойларининг замонавий шахарсозлик талабларига жавоб берадиган комплекс ривожланишни таъминлаш устида анча ишлар олиб борилиши мақсадга мувофиқ келади.

Жамиятимизнинг барча жабхаларида рўй бераётган ижтимоий иқтисодий ислохатлари ватанимизни тараққий еттиришга, уни ривожлантиришга кучли тараққий етган давлатлар қаторидан ўрин олишига халқимизнинг турмуш шароитини яхшилашга қаратилган.

Ўзбекистон ўзининг иқтисодига еришганидан сўнг юртимизда кенг кўламда ўзгаришлар рўй берди. Мустақиллигимизнинг 24-йиллигини нишонладик. Мана шу 24-йилгача бўлган бунёткорлик ишларини кўрсак, анча ишлар қилинди. Масалан, болалар боғчаси биноларни тамирлаш ва болаларни янги типдаги биноларда тарбиялаш ва уларга яхши муносабатда бўлиш учун замонавий бинолар қуриш кенг авж олган. Шунга ўхшаш улкан иншоотлар қад кўтармоқда. Президентимиз айтганларидек, „Келажак ёшлар қўлида“ биз ёшларга шундай катта имконият берилган экан, қулимиздан келгунча ҳаракат қилмоғимиз керак.

Шунинг учун бугинги кунда махсус фан ўқитувчилари олдида касб-ҳунар талимини ривожлантириш каби муҳим масаласи қўйилган.

Мавзунинг долзаблиги.

Касб-ҳунар коллежи муҳандис-педогог ходимлари олдида тайёрланадиган малакали ишчи кадрларда илмий дунё қарашни, меҳнатга ижодий муносабатни таркиб топдириш, уларда юксак меҳнат интизоми ва маданиятини, жамоа олдида бурч хис туйғуларини тарбиялаш вазифасини қўяди.

Бу вазифаларини бажариш ишлаб чиқаришда янги техника ва технологиядан фойдалана оладиган юқори малакали ишчиларни йетиштириш демакдир. Мазкур вазифани мувофақиятли ҳал қилишда муҳандис –педогогларнинг фан ва техника соҳасидаги ютуқлардан муттасил фойдалана билишлари, ўқув

жараёнида илғор педагогис ва ишлаб чиқариш талими тажрибаларини тадбиқ эта олишлари катта аҳамиятга ега .

Методика –метод ва усуллар йиғиндисидан иборат бўлиб , қандайдир ҳаракатни амалда бажаришдир, ўқитиш методикасида у ёки бу фанни ўрганиш ҳақида тушунилади . Адабиётларда шундай сўз талқини учрайди „ ўқитиш методикаси “, „ўргатиш методикаси “ .

Лекин бу икки тушунча ҳам амалда тенг ҳуқуқлидир . Чунки ўқитиш- бу ўргатилганини фаолияти ,ўргатиш еса – уларни биргаликдаги фаолиятидир .Ўқитиш методикасининг методологик асослари биим назарияси бўлиб ,умумий қонуниятларини, инсон атрофида содир бўлаётган , уни ўраб турган дунё шакли ва методларини ўрганади .

Ўқитиш методикаси ўқув придмеди сифатида бўлғуси педогога қуйдагини тушунтириш керак .Қандай ва нимага ўқитиш ,қандай кетма-кетликда ва нимага шундай ўқитилади,бошқача емас .У нафақат методларнинг билим таълим мазмунини , ўқитилаётган фанлар мажмуасини ўз ичига олади .

Ҳозирги замон талаби билимларни ўзлаштиришни ва ўқувчиларнинг билиш кучларини ривожлантиришни ягона ўқитиш жараёнининг икки томони деб қарайди . Ўқувчиларнинг ақлий камол топиши кўпгина йўллар билан боради , бу йўлларнинг асосийси фан ва техника асосларини уларнинг йетакчи ғояларини ҳамда йўналишлари нуқтаи-назардан ўзлаштириш Обйектив оламини билиб , Шу билан бирга ўз қобилиятларини ривожлантириб ўқувчилар атрофдаги нарса ва ходисаларни ўзганиш методларни ,шунингдек уларга тасир етиш усулларини билиб оладилар .

Ҳозирги кунда ўқитувчининг бош вазифаси ўқувчиларга мустақил фикр юритиш кўникмаларини ҳосил қилишдан иборат.

Замонавий билим бериш учун ўқитувчининг ўзи ана шундай билимга ега болиши керак. Бўлажак кадирларга чуқур мукамал билимларни шакиллантириш ,миллий истиқлол ғояларига садоқатни ,ватанга муҳаббатини ,бу йўлдаги фидоийликни тарбиялаш ўқитувчиларнинг асосий вазифасидир .

Ушбу долзаб масалани етиборга олган ҳолда мен диплом лойиҳасини Касб ҳунар коллежларида махсус фанлардан (Гипс картон қопламалари ёрдамида пардозлаш технологиясида) дарс беришда педогогик технологиядан фойдаланиш “ мавзусида танладим ва амалга оширдим .

Меъморий

қурилиш қисми

Архитектура қурилиш қисми.

Дастлабки маълумотлар

Ургут туманидаги барча қулайликка эга булган турар жой биносини лойиҳалашда қуйидаги маълумотларга еътибор берилган. Турар-жой биноларини лойиҳалаш ишлари Ўзбекистон Республикаси ҳудудининг зоналарга булинишига мос равишда амалга оширилган.

Ургут тумани учун;

-Намлик зонаси куруқ

-Енг совуқ сутканинг ҳарорати $t=-24\text{C}$

-Енг совуқ беш кунликнинг ўртача ҳарорати $-t=-20\text{C}$

-Июл ойи учун ўртача ойлик ҳарорат $t_{\text{июл}}=26,8\text{C}$

-Ташқи ҳавонинг ҳарорати тебранишларининг июл ойи учун суткалик максимал амплитудаси $A=+25,6\text{C}$;

Қуёш радиацияси

-горизонтал сиртқи максимал; $I_{\text{мак}}=928\text{Бт/м}$

-горизонтал сирт учун; $I_{\text{ўрт}}=333\text{Бт/м}$

-ғарбга қараган вертикал сиртлар учун максимал йиғинди; $I_{\text{мак}}=740\text{Бт/м}$

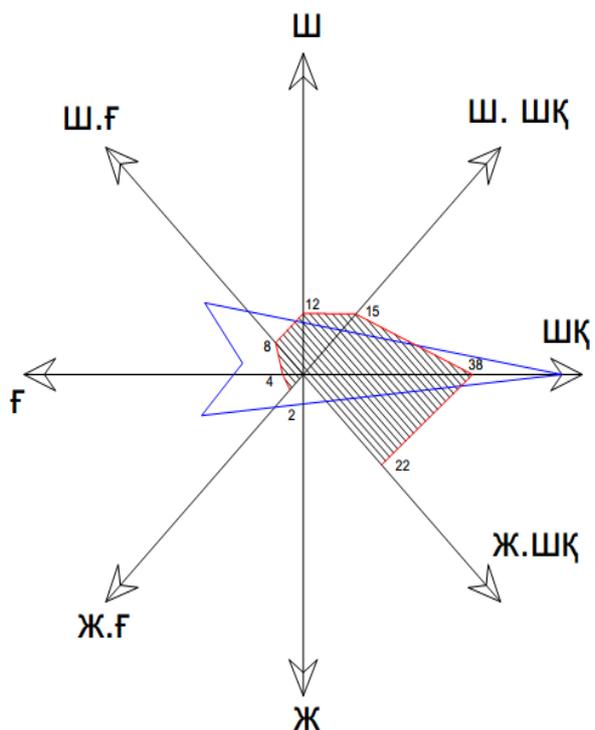
-ғарбга қараган вертикал сиртлар учун ўртача; $I_{\text{ўрт}}=169\text{Бт/м}$ ни ташкил этади.

Румб бўйича қайтарилиши 10% ва ундан ортиқ бўлган шамол ўртача тезлигининг июл ойи учун минимал қиймати $v=2,1\text{ м/сек}$ га тенг.

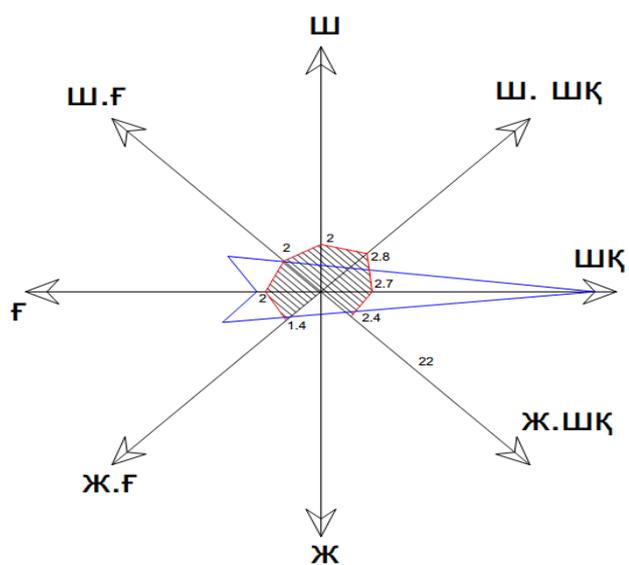
ҚМҚ 2.01.01-94 бўйича шамолнинг бош йўналишини аниқлаш.

Ургут тумани	Шамол йўналишининг қайталаниши.								
	Йўналиши бўйича шамолнинг ўртача тезлиги								
		Ш	Ш Шқ	Шқ	Ж Шқ	Ж	Ж Ғ	Ғ	Ш Ғ
Январ ойи учун	15/1.7	11/1.5	12/1.7	15/2.2	14/2.5	4/2.1	15/1.9	14/1.9	
Июл ойи учун	12/2.0	8/1.5	8/1.5	8/1.5	12/1.7	11/1.7	27/2.1	14/2.2	

Шамолнинг қайталаниши бўйича бош йўналиши.

Шамолнинг ўртача тезлиги бўйича бош йўналиши.

Бинонинг ҳажмий режавий йечими.

Самарқанд вилояти Ургут туманида жойлашган турар жой биноси тўғри тўртбурчак шаклда жойлашган булиб, бинонинг умумий узунлиги 120метр, ени 12метр, умумий баландлиги 6,5 метр.

Қаватлар баландлиги биринчи қават полидан иккинчи қават полигача 3,3 метрни ташкил этади. Сокол қисми еса $x=0,9$ метрни ташкил этади.

Хона бинонинг асосий таркибий қисми ёки элементдир. Хона учун асосий нарса бу унинг функционал вазифадир, яъни кишиларнинг ишлаб чиқариш ижтимоий ва шахсий ҳаётининг фаолиятнинг маълум жабҳалари талабларини қондиришдир.

Бинолардаги хоналарни вазифаларига қараб асосий, ёрдамчи ва коммуникация хоналарига бўлинган.

Асосий хоналарга бинонинг функционал вазифасига мос равишда кишилар томонидан бажариладиган фаолиятга мўлжалланган хоналар киради, яъни яшаш хоналари.

Бироқ бинодаги асосий жараённи амалга ошириш учун асосий хоналардан ташқари бошқа хоналар ҳам керак бўлади. Шулардан бири ёрдамчи хоналардир. Улар бинода амалга ошириладиган жараёнларнинг бажарилишини таъминлаш учун зарур, лекин бинонинг вазифасини белгиламайдилар, бунга квартирадаги ошхона, ваннахона, ҳожатхона кабилар.

Бинолардаги асосий ёрдамчи функционал вазифаларни бажарувчи барча хоналар коммуникация хоналари воситасида ўзаро боғланган бўладилар. Уларнинг асосий вазифаси кишиларнинг ҳаракатланишига қулайлик яратишдир.

Бинолар ҳажмий план йечимларини яратишнинг бир неча услубларини коридорли, анфилада, зал, марказий, сексия ва аралаш планирофка системалари маълум.

Хоналарни бир-биридан ажратилган план йечми бир хил ёки бир-бирига ўхшаш бўлмаларда жойлаштириш планировканинг сексия системаси номини олган. Бу система мен лойиҳалаётган бинода қўлланилган.

Бино 2қаватли бўлиб, қуйидаги хоналар жойлашган:

Хоналар рўйхати

1. Катталар ётоқхонаси
2. Болалар ётоқхонаси
3. Болалар ётоқхонаси
4. Ошхона
5. Ювиниш хонаси
6. Ваннахона
7. Хожатхона
8. Йўлаклар.

Бинонинг конструктив йечими.

Бинонинг конструктив йечими лойиҳалаштиришнинг дастлабки босқичида конструктив ва қурилиш системаларини ҳамда конструктив схемаларни танлаш билан белгиланади.

Конструктив система бинонинг мустақамлигини устиворлигини таъминловчи ўзаро боғланган юк кутарувчи конструкцияларнинг мажмуасидир. Конструктив системани танлаш билан бинодаги ҳар бир конструкциянинг статис рўлини белгилаймиз.

Горизонтал юкларни вертикал конструкцияларга узатишни турли усуллар билан амалга ошириш мумкин.

Вертикал юк кутарувчи конструкциялар турли хил. Бу конструкцияларнинг турли конструктив системаларни турларга булиш учун белги булиб хизмат қилади.

Бинонинг пойдевори.

Тасмасимон йиғма бетон блокдан пойдевор ени 0,4 метр, жойлашиш чуқурлиги йер сатҳидан 0,6 метрни ташкил этади. У барча асосий деворларнинг остига қилинади. Пойдевор учун бетон синфи Б 12,5 ва А-III турлари билан жиҳозланган.

Пойдеворнинг ташқи сирти қиздирилган битум мастикаси билан икки марта суртилади .Бино зилзилавий ҳудудда қурилаётганлиги сабабли пойдеворнинг юқори қисмига семент қоришма ётқизиш кўзда тутилган . Қоришма қатлам оралиғига сейсмиклиги 8 балли бўлгани учун диаметрис 10 мм бўлган 4 дона бўйлама арматуре ётқизилган . Бўйлама стерженлар ҳар 400 мм да кўндаланг стержинлар билан беркитилган .

Ташқи деворлар бинодаги ичги суний яратилган муҳитни ташқи муҳитдан ажратиш туради ва бино фасатининг асосий композиция вазифасини ҳамда , кўпинча юк кўтариш вазифасини ҳам бажаради .

Ички деворлар одатда юк кўтариш ҳамда тўлиқ конструкция вазифасини бажаради .

Бинонинг ташқи девори майда пишиқ ғишдан иборат бўлиб , девор қалинлиги $b=380$ мм , ушбу бинонинг девори семент қум қоришмаси маркаси М 50 дан кам бўлмаган қоришма билан терилади . Деворнинг туташув йерларига арматура ётқизилади . Бўйлама арматуранинг умумий кесим юзаси 1 см^2 , узунлиги 1.5 м олиниб баландлик бўйича ҳар 700 мм га битта сим тўр мўлжалланган .

Пардадеворлар биноларнинг қаватларини хоналарга ажратиш учун қўлланиладиган юпқа ,юк кўтармайдиган ,вертикал ички тўсик конструкциядир .

Бинонинг пардадевори майда йенгил бетондан иборат бўлиб , девор қалинлиги $b=120$ мм 0.5 қаторли ,ғиштини ташкил этиб ,ушбу бинонинг девори семент қум қоришмаси маркаси М 50 дан кам бўлмаган қоришма билан терилади .Сокол деворнинг 1- қават поли саҳидан пастда жойлашган бино

атрофидаги йер сатҳигача бўлган қисми бўлиб ,тасирлардан сақлайди , ҳамда тўғридан тўғри пойдевор устида ётади . Ушбу сатҳ „ Кабанчик” турдаги плиталар билан жиҳозланган . Унинг баландлиги 0.9 м . Бино атрофидаги асфалт қоплама атмосфера сувларини бино атрофидан қочириш учун хизмат қилади. Бинонинг периметри бўйича 1м енликда асфалт бетон тушама $b=80\text{мм}$ қалинликда тушалади. Асфалт бетон тушама тагидан $b=80\text{мм}$ қалинликда шебен тушама тушалиб текисланади.

Ёпмалар биноларнинг юқори горизонтал тўсиқ конструкциясидир. У ҳам ички муҳитни ташқи муҳитдан ажратиб туради.

Чердак том ёпмаси бинонинг устки якунловчи ва уни қор, ёмғир ва бошқа нобоп таъсирлардан ҳимоя қилувчи қисмидир. Чердак том ёпмаси стропилаларнинг кўндаланг кесими $50\times 160\text{мм}$ ни ташкил қилади. Стропила пастки учи билан ташқи девор бўйлаб ётқизилган стропил ости брусига ёки узунлиги $500\text{--}700\text{мм}$ бўлган катта брусларга таянади. Маурлатнинг кесими $180\times 180\text{мм}$. Улар сейсмик белбоғга резбали метал анкерлар билан боғланади.

Стропила юқоридаги учи билан томнинг тепа қиррасидаги бўйлама прогонга таянади. Бўйлама прогон еса ички деворга таяниб турадиган устунлар устида ётади. Устунлар орасидаги масофа 3м қабул қилинган. Устунларнинг остида ички девор бўйлаб устун ости прогони бор. Устунларнинг фазовий устиворлигини таъминлаш учун уларни қия тиргаклар йирдамида устун ости прогонига маҳкамланади.

Ешик блоки ҳам кесаки ва тавақалардан ташкил топади. Бинодаги хоналарни ўзаро боғлаш учун керак. Ешик блоки стандарт бўлиб Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилган дераза блоки материали тахтадан КСИ-85/Ўз дан қабул қилиниб, серияси 1.136-6, уларнинг ўлчамлари баландлиги $h=2,10\text{м}$ ни, ени $b=1\text{м}; 1,3\text{м}; 0,7\text{м}$ лардан ташкил топган ва уларни қалинлиги 64мм дан ташкил топган.

Поллар бинолардаги хоналарда инсон учун шинам шароит яратиш ва санитария, гигиена талабларига жавоб берадиган сирт ҳосил қилиш учун йертўла сокол ва қаватлараро ёпмалар устида ёки биринчи қаватларда бевосита грунт устида пол қилинади.

Лойиҳаланаётган бинони турар жой бўлгани учун ундан хонанинг фояланиш шароитидан келиб чиқиб меҳмонхона, ётоқхона, ошхона ва дахлизларда поллар тахтадан қилинган, тахта пол қалинлиги $b=29$ мм ли тахталардан ўрнатилади. Ваннахона, хожатхона хоналарида намлик доимий булгани учун ушбу хоналарда керамик плиталардан поллар ўрнатилади. Зинапоя майдони жойлашган хоналарда бетонли ва сементли поллар ўрнатилади.

Бино зилзилабардошлигини таъминлаш тадбирлари.

Қурилиш шаҳри зилзила бўлиб турадиган жой бўлганлигини еътиборга олган ҳолда бинонинг сейсмик таъсирларга бардош бера оладиган қилиб лойиҳалашни талаб қилади. Бино баландлиги баланд бўлиб унга зилзиланинг таъсири шунча катта бўлади. Бинони зилзилага ҳисоблаганда ҚМҚ 2.01.01-94 зилзилавий ҳудудларда қурилиш қоидаларига мос келиши керак. Девор бурчакларига ҳамда бўйлама ва кўндаланг деворлар туташув йерларига арматура тури ётқизилади. Бу арматуре тўрлари зилзила жиҳатидан хавфлилик 7-8 балл бўлганда 700мм баландликдан 9 балл бўлганда еса 500 мм баландликдан ётқизилади.

Антисейсмик камар плиталар ўрнатилгач ёпма ва том ёпмаси сатҳида бутун бўйлама ва кўндаланг деворлар бўйлаб монолит темирбетон антисейсмик камар ётқизилган. Юқори қаватнинг антисейсмик камарлари девордан чиқиб турувчи вертикал арматураларга боғланган. Ёпмаларга таянган антисейсмик камарлар деворнинг бутун қалинлиги бўйича ётқизилган. Антисейсмик камар баландлиги 220мм бетон синфи В12,5.

Антисейсмик камарнинг бўйлама арматураси А-1 олинган. Дераза ўрни темирбетон рамка билан кучайтирилган.

Бинонинг пардоз ишлари.

Ички девор пардадеворлар семент қум қоришмаси чоклар тўлдирилади ва сайқалланиб сувоқланади. Сувоқ ишларидан сўнг шифтдаги плита ораликларидаги чоклар семент қум қоришмаси билан тўлдирилади ёки алебастрланади. Бино ичида сувоқ ишлари тугагандан сўнг чокли қоришма орасидаги сувоқ бўёқ билан камида бир марта бўялади, тўлдирилади ва бир вақтни ўзида ешик ва деразалар ва дераза мосламалари ўрнатилади. Шундан сўнг бўёқ пардоз ишлари бошланади. Пол, ешик ва деразалар бўялиб қуритилади.

Бинонинг ташқи пардози.

Бинонинг сокол қисми жигар рангли керамик плиткалар билан жиҳозланади. Бинонинг деворлари семент қум қоришмаси билан сувалади, оҳак ёрдамида оқланади.

Касб ҳунар коллежларида махсус фанлардан гипскартон қопламалари ёрдамида пардозлаш мавзусида дарс беришда педагогис технологиялардан фойдаланиш мавзусидаги машғулотни режалаштириш.

Машғулотни режалаштириш кутилаётган ўқув натижаларни ҳаёлан олдиндан кўра билишни англатади. Чунки шундай қилиб бўлажак ўқув жараёнига оид қарорлар тайёрланади.

Барча имкониятларни иноботга олган ҳолда бир марта тузилган режада ўзгаришлар болмаслигига ҳаракат қилиш керак. Амалиёт ўқитувчиси учун еса ўқув жараёнини бошқаришда хатоларга ёл қўймаслик дегани. Ўқувчи учун еса у бўлажак ўқув жараёни тугрисида

ва у таълимдан нималарни кутиши мумкинлиги аниқ тасаввурга ега бўлиши деганидир.

Назарий дарс вақтини режалаштириш қуйидаги даражаларда амалга оширилиши мумкин:

Мақсадлар ва мазмунларни режалаштириш одатда махсус бир соҳа бўйича бўлади ва уни амалиёт ўқитувчисининг ўзи тузади. Бунинг учун танланган махсус соҳа бир неча мавзуларга ёки материал соҳаларга бўлинади.

Бунинг учун қуйидаги саволлар қўйилиши лозим:

-назарий дарс ёки амалий машғулот олиши керак булган ўқувчиларнинг дастлабки шароитлари қандай?

-назарий дарс ва амалий машғулотни ўтказиш учун қандай шарт шароитлар мавжуд?

-қандай ўқув мазмунлар органилиши козда тутилмоқда?

Режалаштиришнинг энг бошида бу саволларни ўрганиб чиқиш назарий дарс ва амалий машғулот мазмунининг бошқа барча тайёрлаш ҳаракатларига асосдир. Бу тушунчалар ва саволлар ўртасидаги боғлиқликни қуйидаги омиллар аниқ кўрсатади:

Мақсадлар; нима учун?

Ҳар бир назарий дарс ва ҳар бир амалий машғулот олдиндан белгиланган мақсадларга риоя қилиши лозим. Одатда ўқув дастури асосида белгилашимиз мумкин бўлган аниқ бир мақсад еришилиши лозим. Мақсадлар ёзма равишда назарий дарс режасига киритилади ва мақсадга еришилган-еришилмаганлиги тест ва топшириқлар ёрдамида текширилади.

Мазмунлар; нима?

Танлаб олинган ўқув мақсадларга мувофиқ равишда билимлар соҳанинг мазмуни белгиланади. Бу мазмунлар бир томондан керакли дастлабки

билимларни ва бошқа томондан топшириқларни бажариш учун керакли махсус билимларни инобатга олиши керак.

Усул; Қайси тарзда?

Агар мақсадлар ва мазмунлар аниқ бўлса айнан шундай усуллар талаб қилиниши керак, улар шу мақсад ва мазмунларни ўлчанадиган натижаларга айлантира олишлари лозим. Бу муносабатда ўргатиш ёки ўрганиш усуллари деб аталган усуллар амалиёт ўқитувчиси томонидан танлаб олинади ва қўлланилади.

Ташкиллаштириш; бу қандай қилинади?

Юқорида айтилган ҳамма нарсалар вақт факторини инобатга олган ҳолда ташкил қилиниши керак. Чунки ҳар бир назарий дарс ва ҳар бир амалий машғулотга аниқ вақт чегаралари бор ва айнан шу вақт доирасида ўқув мақсадларга еришиш лозим.

Натижалар; мақсадга еришилдими?

Назарий дарс ёки амалий машғулотнинг охирида мақсадлар еришилган-еришилмаганлигига тексириш керак. Бунинг учун баҳолаш воситалари, усуллари ва критерийлари бегиланиши лозим. Бунинг имкониятлари бу машқлар, оғзаки ва ёзма тестлар ҳамда имтиҳонлар. Улар ўқувчиларнинг қилиятлари ва билим кўйкмаларини баҳолаш имкониятини яратади.

1-босқич; назарий дарс ва амалий машғулотга нисбатан инобатга олиниши керак бўлган мавжуд вазият ва даслабки шарт-шароитларни ўрганиб чиқиш. Шу ўринда 3хил анализ яъни адрестлар анализи шарт-шароитлар анализи ва махсус соҳа анализи амалга оширилиши лозим. Бу анализлар одатда таълимнинг бошланишида натижалари еса кейинроқ керак бўлади.

2-босқич; ўқув дастури асосида ўқув мақсадларини белгилаш ёки аниқлаш. Назарий дарс ва амалий машғулот учун махсус ўқув мақсадлар танлаб олинади.

3-босқич; Назарий дарс ёки амалий машғулот режасини тузиш. Бу режада барча мавзулар режалаштирилган усуллар танлаб олинган ўқув дидактик материалларга мувофиқ ҳолда ва ўқув воситалар ҳамда умумий вақт режаси. Бу режада нафақат инструкторнинг хатти ҳаракатлари ҳам кўрсатилса мақсадга мувофиқ бўлади.

4-босқич; Ўқув дидактик материалларни тайёрлаш чунки улар амалга ошириш босқичининг асосий дастлабки шартларидан биридир. Агар тайёр бундай материаллар бор бўлса уларнинг орасидан тўғри келадиганлари танлаб олинади. Агар тайёр бундай ўқув дидактик материаллар ёки ўқув воситалар бўлмаса улар ишлаб чиқарилиши керак.

5-босқич; Режалаштириш ва ташкиллаштириш асосида назарий дарс ва амалий машғулотни амалга ошириш. Бу дегани барча ўқув воситалари билан жиҳозланган гуруҳхона ҳамда керак бўлса устахонада жойлашган ўқув бурчаги ва йетарлича вақт булиши керак.

6-босқич; назарий дарс ва амалий машғулот давомида ўзлаштирилган назарий билимларни баҳолаш. Бир томондан бу ўқувчилар керакли билимларни ўзлаштириб олганликларининг контроли. Яъни ўқувчилар мақсадга еришишдими? Деган саволга жавоб берилиши керак.

Бошқа томондан еса инструктор учун ўз-ўзини ҳамда ишининг сифати қандай бўлганлигини текшириш. Яни мен олдимга қўйган мақсадларимга еришдимми? деган саволга жавоб берилиши керак.

Технологик

Қисм

Мавзу: Турар жой биноси қурилиши мисолида "Гипсокартон қопламларини ўрнатиш" мавзусидаги машғулотнинг технологик харитаси

Босқич вақт	Ўқитувчи фаолияти	Талабалар
1. Босқич Кириш 5 мин.	1. Мавзусини эълон қилади. Мавзунинг мақсади ва режасини белгилайди.	Тинглайдилар, қайд қиладилар.
2. Босқич Билимларни фаоллаштириш 20 мин.	2. Талабаларнинг мавзу юзасида дастлабки билимларини аниқлаш ва уларни фаоллаштириш мақсадида «Ақлий ҳужум» усулида савол беради. 1. Гипсокартон қоплама нималардан тайёрланади? 2. Гипсокартон қопламаларнинг қандай турлари бор? 3. Гипсокартон қопламаларни қандай ўлчамлари бор? 4. Гипсокартон қопламалар қасрларга қўлланилади? 5. Металл-синч профилиларнинг қандай турлари бор?	2.1. Саволларга жавоб берадилар ва номаълумни ҳис этишади.
3. Босқич Янги мавзунинг баёни 45 мин	3. Дарс режасига асосан янги мавзунинг баён этади. "Тўрт поғонали" усулидан фойдаланиб мавзу бўйича янги билимлар ва изоҳлар беради. 3.1. Гипсокардон қопламаларнинг турларини тушинтириш ва изоҳлаш. 3.2. Гипсокардон қопламаларини қўлланилиши ҳақида тушинча бериш. 3.3. Гипсокардон қопламаларини бажаришда қўлланиладиган асбобо ускуналар тўғрисида тушинча бериш. 3.4. Гипсокардон қопламаларни ўрнатиш технологиясини намойиш этиш изоҳлаш.	3.1. Кўргазмали материалларни таҳлил қилиб жа-воб берадилар. Ёзиб оладилар "Гипсокардон қопламаларни қоплаш" ишларини таҳлили. (мустақил топшириқни бажариш)
4. Босқич Яқуний 10 мин	4.1. Гипсокардон қопламаларни ўрнатиш технологиясини муҳокама қилади. Мавзу юзасидан умумлаштирилган хулоса чиқарилади. 4.2. Мустақил ишлаш учун саволлар ва топшириқлар берилади. Фаол талабалар рағбатлантирилади ва дарсни қўллашди.	4.1. Саволларга жавоб берадилар ва бир-бирларини ўзаро баҳолайди.

Деворларни гипс-картон листлар билан қоплашга тайёрлаш. Девор ва шифтларга каркаслар ўрнатиш.

Германиянинг КНАУФ фирмаси қурилиш ашёлари ишлаб чиқаришда Йевро- падаги йетакчи кархоналардан ҳисобланади.

КНАУФ ашё ва буюмлар ишлаб чиқариш учун гипс хомашё бўлиб хизмат қилади. Гипс-табiiй минерал ашё бўлиб таркибида захарли модда ва кўшимчалар йўқ ҳидсиз. Гипс таркибининг килоталангонлиги кўрстишич $PH=5.5$ га тенг бу еса инсон терисининг кўсаткичига тўғри келади. У ёнмайди ёнгинбардош,буғ ва газ ўтазувчанлик хусусияти юқорж, бу еса гипс асосида тайёрланган буюблар билан пардозланган яшаш ва иш хоналарининг қулайлигини оширади .

КНАУФ кархоналари томонидан ишлаб чиқорилаётган махсулатлардан хоналарни ранг-баранг,сифати ва тўлиқ пардозлашнинг КНАУФ жамлама тизимлари яратилган.

КНАУФ „жамлама тизимлари ”ъ ибораси бежиз қўлланлмаган, чунки бу тизимга киритилган буюм ва жиҳоз - унтерларни қўллаб кесли даражадаги қурлиш масалалрини йечимини топиш мункин. Агар таҳлилиминизни чуқроқ қилиб,

КНАУФ жамлама тизимлари тўғрисида тўлароқ тасвирга ега бўладиган блсак, бу тизим бир-бирига боғлиқ ҳолда ўз вазифасига ега кетма- кет қўлланиладиган қисмларда иборат еканлигини кўрамыз.

КНАУФ жамланма тизимларининг унсурлари.

КНАУФ гуруҳи корхоналари томонидаа ишлаб чиқариладиган асосий буюм ва махнес ашёлар қуйдаглардир, гипс тоши, қурилиш, табiiй ва қолипланувчи гипс, гипскартон қопламалари (ҚКК) ва гипис толали қопламалари (ҚТҚ), тунука просиллари, қурук қурилиш аралашмалари ва қўйиб ҳосил қилинадиган поллар учун қурук аралашмалар.

Ёрдамчи ашёлари, шпаклёвклар, гурунтлаш воситалари, турли ленталар, қотручи ункерлар, турли бурчак ҳимаяловчи пирасилар ва товоқ ишлари учун пираиллар, шуруплари, дубеллар ва бошқалар. Ҳисоплли пардозлаш ишларини ёрдамчи ашёларни қўламасдан амалга ошириш жуда қийин, шунинг учун ёрдамчи ашёлар КНАУФ жмланма тизмларининг ажралмас қисми ҳисобланади.

Хоналарни пардозлаш ишлатиладиган қўл асбоблари: шурупўрнатгич, тешибёргич, тунка протилларини қирқиш учун электр ва қўл қайчилари, арра, аралаштиргич, шпателлари, меҳасташор, текислагичлар, кўтаргичлар, ГКҚ ва ҚТҚ ларни кўтариш ва ташиш учун машиналар. Пардозлаш ишларининг сифатини замонавий ва узоқ муддат хизмат қиладиган асбоблар белглап, менат унумдорлигини кўтаради, менат сарфини камайтириб, уни йенгиллаштиради

Техник асослаш. Миёрий техник апаратлар, давлат стандартларини, гегеник свртификатлар шунингдек КНАУФ мутахасизи блан машаҳатлар турар - жой, ма”мурий ва жамоат бноларинин лоҳалаш ва қуришда КНАУФ ошёлари қўллаш техник асослашга кириб, бирорта ҳам замаанавий абектнинг қурилиши булсиз бўлмайди

Бу бажарлаётган ичларининг сфатини қатъий назорат қилишига ёрдам беради. Хоналарга пардозлашнинг у ёки бу турни амалга ошириш учун асоси ва ёрдамчи ашёларни қўлаб турли жамламалар тузилади. Уларни шартли равишта 2 та гуруҳга ажратиш мункун: хоҳалархи “қурук” ва “ҳўл” уқелда пардозлаш учун жамлама тзмлар.

Бринчи гучга гипис - картон қопламалари ва гипс – толали қопламаларини қўллаб пардеворлар, осма шифтлар,

деворларини қоплашини амалга оширадган жамлама тизмлар кўради,

Икинчи гуруҳга тузоқ ишлари жамлама тизмлари қради.

КНАУФ йғма гипскартўн пардеворларини ички тўзиб турувчиконструкция сватида ҳам хорорати қуруқ, меъёри ва нам ҳолатидаги, балатлиги 2,7 м дам 9 м гача бўлган, зарарли бўлмаган ҳолатларда қўланилади. Бу пардеворлар биноларнинг қуйдаги турларда қўланадиган:

- Ҳар қандай канструктив турдаги ва тизмидаги :
- Ёнғинбордошликнинг ҳар қандай даражасда;
- Кўп қаватли биноларда, қватларнинг сони 60 қаватдан ошмаганда ;
- Кучли шомол таъсрдаги ҳудутларда;
- Оддий ва муракап инжеҳер - геологи шаройтларда , сейсмиклиги 7, 8 , 9 балли бўлган жойларда қурилади.

Тинчларни ўрнатиш ичлари пордозлаш ишлари олиб борилоётган вақтда, шамолатиш коммуникацияларини ўрнатиш ишлари ёқунланиб бўлгандан сўнг амалга ошади

Йғма пардеворларни бевоста қаватлароро ёпмага ёки пол асосга ўрнатиш мумкун . Тинчни мантаж қилиш тоза пол қоплмасини қуришдан олдин , қуруқ ва меъёри шаройтларида ҳавоҳорати +12 с дан пастбўлмаганда , қопламаларни ўрнатиш ва чокларини ёпиш ишлари +15 с дан йўқори хороратларда (қиш даврда дойими иситиш тизими ишлаб турганҳолата) бажарлади .

Ишларни бажариш . пардеворларни тез устин правил ва ешик ўринларини бебелгилап қўйиш тавсия қилинади .

Ешик касакларнинг ўлчами ва очилиши йўналиши аниқланиб олиниши керак .

Эшик ўрнини белгиловчи устун профиллар , устунлар кадамидан қатъий нозор пардеворнинг бутун балатлигига ўрнатлади . ешк ошиқ – мошиғИ ўрнатладиган трафдаги устун профил кучайтрлди. Бугун усун унинг ичига бугун ёғоч река қўйлади ёки худи шундай профил блан тўрбрчак “кувир” шакилар брлаштирилади .

Йўналтрувчи профилдан тешиб юргич ёрдамда ешик усти дўсини ёсилади . СЎндан сўнг ешик ўрнинниг устки қсмида оралик устун профил ўрнатилади . Бугипскартонинг вертквал туташув чекини ешик ўрнининг устга тушиши учун қлинди.

Бундай контрукция дарслар ҳосил бўнисли етмолни камайтиради. Девор ва бино устнлорга, шифт ва пол асосга қотрадиган профилларга зичлаштирувчи тасма ёпштрлади . Синч ўрнатиш ишлари тугалланганидан сўнг бир томондан гипскартон қоплаш ишлари бошланади. Барча горизонтал чоклар узлукли қилиб бажарилади. Бурама михларнинг каллаги 1мм чўктирилиб буралиши керак. Қопламаларни ўрнатиш бир юналишда олиб борилиши керак. Бу ўрнатилган гипскартон шурпнинг кейинги ўрнатилаётган гипскартон бурама михнинг профил токчасининг егилишини олдини олади. Бир томон қопламалари ўрнатилгандан сўнг электр симларини монтаж қилинади. Кабеллар устун профилларга перпендикуляр ҳолда ўтказилади. Бунинг учун профиллар тепаси, ўртаси ва пастида учтадан кичик қилинган. Зарурат булганда қушимча тешиқлар қилиш мумкин. Кабелларни устун профилларнинг вертикал бўшлигида жойлаштириш

тақиқланади. Чунки бунда улар бурама мхлар билан зарарланиши мумкин.

Бир томондаги қопламалар ўрнатилганидан сўнг уларда электр қутилар резеткалар ва ўчиргичлар ўринлари ўйилиб симларни чиқариб қўйилади. Розетка ва ўчиргичлар пардевор синчининг икки томонидаги гипскартон қопламаларида бир-бирининг тўғрисига жойлаштирилиши мумкин эмас. Ёнгин хавфсизлиги ва товуш изоляцияси мақсадларида улар бир-биридан 20 см масфада ўрнатилиши керак.

Қопламалар туташув чокларини ёпиш монтаж ишлари якунлангандан 6-7 кундан кейин хонанинг фойдаланиш шартига мос келувчи барқарор ҳарорат ва намлик шароитида бажарилиши керак. Чоклар ишлов бериш ишларини амалга оширилаётган вақтда хонанинг бирдан исиб ёки совуб кетишига йелвизаклар ҳосил булишига юл қуйилмайди. Барча чокларга шпаклёвка суришдан олдин чуқур кириб борувчи грунтлаш воситасида ишлов берилади.

Юқалаштирилган қиррали гипскартон қопламаларнинг чоклари Фугенфюллер шпаклёвкеси ва арматураловчи тасма билан ёпилади. Тасма олдиндан суртилган шпаклёвкага ботирилади. Биринчи қатлам қотганидан сўнг иккинчи якуний шпаклёвка қатлами суртилади. Икки қатламли гипскартон билан қоплаш бажарилганда биринчи қатлам арматураловчи тасмасиз шпаклёвкеланади.

Қирқиб ўрнатилаётган гипскартон қопламаларнинг қиррасидан махсус ранда ёрдамида 22,5 қилиб фаскаси олинади. Фаскаси олинган қиррани жилвирлаш мосламалари билан ишқалаб сўнгра чангини кетказиб фугенфюллер шпаклёвкеси суртилади. Гипскартон қоплаб алоҳида унсурлардан қурилган пардевор юзасини ҳар қандай усулда пардозлаш мумкин.

Ўқув услубий

Қисим

Таълим жараёнида интерфаол методларни қўллаш.

Ҳозирги вақтда таълим жараёнида ўқитишнинг замонавий методлари кенг қўлланилмоқда. Ўқитишнинг замонавий методларини қўллаш ўқитиш жараёнида юқори самарадорликка еришишга олиб келади. Талим методларини танлашда ҳар бир дарснинг дидактик вазифасидан келиб чиқиб танлаш мақсадга мувофиқ саналади.

Ананавий дарс шаклини сақлаб қолган ҳолда унга турли туман талим оловчи фаолиятини фаоллаштирадиган методлар билан бойитиш талим оловчиларнинг ўзлаштириш даражасининг кўтарилишига олиб келади. Бунинг учун дарс жараёни оқилона ташкил қилиниши талим берувчи томонидан талим оловчиларнинг қизиқишини орттириб, уларнинг талим жараёнида фаоллиги муттасил рағбатлантирилиб турилиши ўқув материални кичик-кичик бўлақларга бўлиб уларнинг мазмунини очиқда ақлий ҳужум кичик гуруҳларда ишлаш, бахс мунозара, муаммоли вазият, юналтирувчи матн, рўлли ўйинлар каби методларни қўллаш ва таълим оловчиларни амалий машқларни мустақил бажаришга ундаш талаб етилади. Бу методларни интерфаол ёки интерактив методлар деб ҳам аташади. Интерфаол методлар деганда талим оловчиларни фаоллаштирувчи ва мустақил фикрлашга ундовчи талим жараёнининг марказида талим оловчи булган методлар тушунилади.

Бу методлар қўлланилганда таълим берувчи таълим оловчинини иштирок етишга чорлайди. Талим оловчи бутун жараён давомида иштирок етади. Талим оловчи марказда бўлган ёндашувнинг фойдали жиҳатлари қуйидагиларда намоён бўлади:

- таълим самараси юқорироқ бўлган ўқитишни ўрганиш;
- таълим оловчининг юқори даражада рағбатлантирилиши;
- илгари орттирилган билимнинг ҳам еътиборга олиниши;
- талим оловчининг ташаббускорлиги ва масулиятининг қўллаб қувватланиши

-икки тарафлама фикр мулоҳазаларга шароит яратилиши.

Ақлий ҳужум методи

Ақлий ҳужум методи бирор муаммо боъйича таълим олувчилар томонидан билдирилган еркин фикр ва мулоҳазаларни тўплаб улар орқали малум бир йечимга келинадиган методдир.

Ақлий ҳужум методининг ёзма ва оғзаки шакллари мавжуд. Оғзаки шаклида талим берувчи томонидан берилган саволга талим олувчиларнинг ўз фикрини ҳар бири оғзаки билдиради.

Талим олувчилар ўз жавобларини аниқ ва қисқа тарзда баён этадилар. Ёзма шаклида еса берилган саволга таълим олувчилар ўз фикрини қоғоз карточкаларга қисқа ва барчага кўринарли тарзда ёзадилар. Жавобар доскага ёки пинборд доскасига маҳкамланади. Ақлий ҳужум методининг ёзма шаклида жавобларни маълум белгилар боъйича гуруҳлаб чиқиш имконияти мавжуддир. Ушбу метод тоғри ва ижобий қўлланилганда шахсни еркин ижодий ва ностандарт фикрлашга ўргатади.

Ақлий ҳужум методидан фойдаланилганда таълим олувчиларнинг барчасини жалб етиш имконияти бўлади, шу жумладан таълим олувчиларда мулоқат қилиш ва мунозара олиб боориш маданияти шаклланади.

Таълим олувчилар ўз фикрини фақат оғзаки емас балки ёзма равишда баён етиш маҳорати, мантиқий ва тизимли фикр юритиш кўникмаси ривожланади. Билдирилган фикрлар баҳоланмаслиги таълим олувчиларда турли ғоялар шаклланишига олиб келади. Бу метод таълим олувчиларда ижодий тафаккурни ривожлантириш учун хизмат қилади.

Ақлий ҳужум методи талим берувчи томонидан қўйилган мақсадга қараб амалга оширилади:

1. Таълим олувчиларнинг бошлангич билимларини аниқлаш мақсад қилиб қўйилганда бу метод дарснинг мавзуга кириш қисмида амалга оширилади.
2. Мавзуни такрорлаш ёки бир мақсадни кейинг мавзу билан боғаш мақсад қилиб қўйилганда янги мавзуга ўйиш қисмида амалга оширилади.
3. Ўқтилган мавзуни мустаҳкамлаш мақсад қилиб қўйилганда мавзудан сўнг дарснинг мустаҳкамлаш қисмида амалга оширилади.

Ақлий ҳужум методини қўллашдаги асосий қоидалар:

1. Билдирилган фикр ғоялар муҳокама қилинмайди ва баҳоланмайди.
2. Билдирилган ҳар қандай фикр ғоялар улар ҳатто тўғри бўлмаса ҳам инобатга олинади.
3. Ҳар бир таълим олувчи қатнашиши шарт.

Ақлий ҳужум методининг босқичлари қуйидагилардан иборат:

1. Таълим олувчиларга савол ташланади ва уларга шу савол бўйича ўз жавобларини билдиришларини сўралади.
2. Таълим олувчилар савол бўйича ўз фикри мулохазаларини билдиришади;
3. Таълим олувчиларнинг фикри - ғоялари тўпланади;
4. Фикри ғоялар маълум белгилар бўйича гуруҳланади.
5. Юқорида қўйилган савол бўйича тўлиқ ва аниқ жавоб танлаб олинади.

Ақлий ҳужум методининг камчиликлари;

- таълим берувчи томонидан савол тўғри қўя олмаслик;
- таълим берувчидан юқори даражада эшитиш қобилиятининг талаб этилиши

4 поғона усули асослари

Тахминан утган асир 30-йилларидан бошлаб Германияда корхоналарда ўтиладиган касб-хунар таълимида "4 поғона усули" кенг қулланилмоқда. Ҳозиргача бу усул психо-методик қобилятларни ўргатишда энг унимли усул деб ҳисобланди.

Бу усул АҚШ да пайдо бўлиб, саноат корхоналарида конвейерли ишлаб чиқариш кўпайган сари шундай ўргатиш усуллари зарур бўлиб қолдики, ишчилар бир хилда қайтариладиган қўл кўникмаларини иложи борича тез ва мукамал равишда ўрганиб олишлари керак эди.

Бу усулда амалий кўникмаларни ўзлаштириш жараёни 4 поғона доирасида кечади. Бу поғоналарнинг номи: «Тушунтириш», «Нима қилиш кераклигини кўрсатиб бериш», «Кўрсатилган тарзда қайтариш», «Машқ қилиш». Яъни, амалиёт ўқитувчиси ўқувчиларга аввал кичикроқ бир иш босқичини тушунтириб беради, кейин нима қилиш кераклигини қилиб кўрсатади. Сўнг ўқувчи шу иш босқичини кўрсатилган тарзда қайтариши (имитация қилиши) керак. Ўқувчи қайтариб қилаётган пайтида амалиёт ўқитувчиси хатоларини тўғрилаб туради (мақтайди ёки танқид қилади). Ундай кейин эса шу иш босқичи машқ тарзида ўқувчи уни мукамал ўзлаштиргунича кўп маротаба қайтарилади.

Бу усул психологияда асосланган бўлиб, бихевиоризм (яъни инсон ўзини тутишига оид) назариялардан олинган. Дастлаб, ҳайвонлар устида ўтказилган экспериментлар йўлида олинган натижалар кейинчалик инсонга нисбатан қўлланила бошланган. Бу ерда қўзғовчи ва реакция каби элементлар ҳамда конкрет ўлчаниши мумкин бўлган кўрсаткичлар муҳим роль ўйнаган. Чунки олимлар фикри бўйича, режа асосида ишлатилган ташқи қўзғовчилар ва назорат қилиниши мумкин бўлган реакцияларгина етарли даражада текширилиши мумкин ва шундан келиб чиқиб, умумий илмий хулосалар чиқариш мумкин деб ҳисобланган.

Қуйидаги илмий хулосаларни таъкидлаб ўтиш зарур:

1. Ўзлаштириш (ўрганиш) - бу «қўзғаш таъсири-реакция» кетма-кетлиги такрорланишининг натижасидир. Шу такрорлар сони қанча қуп бўлса, ўзлаштириш натижаси шунча яхши бўлади. («Такрор орқали ўрганиш» принципи).
2. Иккинчи қўзғовчи биринчи қўзғовчи билан биргаликда тез-тез ишлатилиб турса, у биринчи қўзғовчининг ўрнини боса олади. («Шартли рефлекслар орқали ўрганиш» принципи).
3. Ўзлаштиришда эришилган яхши натижалар мақтаб турилса, бундай натижалар кўпайиб бораверади. («Кучайтириш орқали ўрганиш» принципи).
4. Аниқ бир мақсадга қаратилган тарзда ишлатилган мақтов ва жазолар орқали деярли исталганча тегишли ўзини тутиш тарзлари ўзлаштирилиши ва яна йўқ қилиниши мумкин.

Амалиётда ўрганиш учун эса бундан қуйидаги хулосалар чиқарилди:

Қўзғовчи сифатида берилган ҳар бир қисқа саволга иложи борича тўғри жавоб берилиши билан уни дарров (масалан «Яхши жавоб!» деб) мақтаб қўйиш керак. Нотўғри жавоб ҳам очиқ ва ойдин танқидланиши (танбеҳланиши) лозим.

Ёки амалиётда: ўқувчилар бир иложи борича қисқа иш босқичи билан таништирилади, сўнг уни қайтарадилар ва то уни мукамал билмагунларича машқ қиладилар. Бу ҳам очиқ ва ойдин танқид олиниши керак. Бу ерда кичик ўқув босқичлар катта аҳамиятга эга.

Бугунги кунда бу усулга баъзи дидактик элементлар қўшилиб мукаммалаштирилди. Бундан ташқари, босқичларни биров мураккаброқ қилишга ҳаракат қилинмоқда. Яъни, шундай машқлар ҳам киритилиши

мумкинки, улар доирасида ўқувчи бирданига бир неча кўникмалар ва операцияларни амалда бажариши керак. «Тушунтириш» ва «нима қилишни кўрсатиб бериш» поғоналари эса босқичма-босқич амалга оширилади.

Хайвонлар устида муваффақиятли ўтказилган экспериментлар асосида олимлар инсон ўзини тутишини истаганча манипуляция қилиш (бошқариш) мумкин деб ҳисоблаб, инсон фикрлашидаги ички жараёнларни батамом эътибордан ташқарида қолдиришган, чунки улар фақат бир жонзот ташқи кўзғовчиларга қандай реакция қилишларини ўлчаган холос.

Кўникмаларни ўргатишда эса бу усул ўзини жуда ҳам яхши оқлади. Шунинг учун бу усул касбий-техникавий соҳаларда энг аввало иш ўрнида керакли кўникмаларни ўргатишда келажакда ҳам муҳим роль ўйнайди.

4 поғона усули доирасидаги ҳаракатлар

4 поғона деб қуйидаги поғоналар аталади. Улар давомида бир амалиёт ўқитувчиси, бир ўқувчилар ҳаракат қилади:

1-поғона: Амалиёт ўқитувчиси нима қилиш кераклигини тушунтиради. У ўқувчиларга маълум бир иш босқичи ёки бир кўникмани кўллаш учун керакли барча маълумотларни беради. Ўқувчилар эса амалиёт ўқитувчиси оғзаки тушунтиришларини тинглашади.

2-поғона: Амалиёт ўқитувчиси тушунтирилган иш босқичи қандай қилиниши кераклигини қилиб кўрсатади, ўқувчилар эса қараб туришади. Одатда амалиёт ўқитувчиси нима қилаётгани ҳақида ўқувчиларга изоҳлар (комментарийлар) бериб боради. Яъни бу ерда демонстрация (намойиш этиш) тушунчаси ҳам ишлатилиши мумкин.

3-поғона: Амалиёт ўқитувчиси кўрсатиб берган иш босқичини кўрсатилган тарзда қайтарадилар. Амалиёт ўқитувчиси улар қилаётган иш юзасидан ўз фикрини билдириб, хатоларни тўғрилаб туради.

4-поғона: Ҳар бир ўқувчи иш босқичини кўрсатилган тарзда қайтариб

кўрганидан ва иш босқичини тўғри бажариш бўйича амалиёт ўқитувчисининг изоҳларни тушунганидан кейин, бу иш босқичи кўп маротаба машқ қилинади ва кераклигича, яъни мақбул натижага эришилмагунича, такрорланади.

Бундан кейин амалиёт ўқитувчиси кейинги иш босқичига ўтади. Бу босқич ҳам 4 поғонадан иборат.

Бу 4 поғона усулининг асосий белгиси шуки,

- амалиёт ўқитувчиси томонидан бошқарилган назарий ва амалий маълумот бериш даврлари (фазалари) энг бошида туради, сўнг эса ўқувчиларнинг ҳаракатлари билан алмашинади;
- ўқувчиларнинг ҳаракатлари амалиёт ўқитувчиси кўрсатиб берган ҳаракатлар доираси билан чекланган;
- ўқувчилар индивидуал ўрганишга (ўзлаштиришга) йўналтирила-дилар, лекин мустақил фикрлашга ҳақлари йўқ;
- иш ташкиллаштириши (иш тартиби) одатда ҳеч қандай янгича ёндашувларга йўл қўймайди.

4 поғона усули доирасидаги йўл-йўриқлар.

1-поғона: Тушунтириш-қизиқтириш (мотивация). Маълумот бериш. Амалиёт ўқитувчиси биринчи навбатда инструктажни синфхонада ёки иш ўрнида ўтказмоқчилигини ҳал қилади. Бу инструктаж моҳияти ва турига боғлиқ. У инструктаж вақти 20-30 дақиқадан ошиб кетмаслигини

режалаштиради.

Топшириққа қаратилган иш инструктажи ўқувчиларни қизиқишини ўйғотишдан бошланади, чунки уларнинг қизиқиш ва эътиборини ўрганилаётган нарсага қаратилиши керак.

Сўнг амалиёт ўқитувчиси ўқувчиларга амалий топшириқни бажариш учун керакли барча маълумотларни беради ва бажариладиган жараёнларни тушунтиради. Шу пайтда у ўзи амалий тажрибасидан таниган барча ўқув-дидактик материаллардан, масалан, чизмалар, иш режалари, эксплуатация бўйича инструкциялар, инструментлар ва хомашёлардан кўргазмали материаллар сифатида фойдаланиши мумкин.

Амалиёт ўқитувчиси иш босқичларини уларнинг кетма-кетлигида тушунтиради ва керак бўлса, ўқувчиларга шу босқичларни ўзларининг иш режаларига киритишларини талаб қилади.

Шу пайтни ўзида у ўқувчиларга сифат фарқини намоиш этиш мақсадида яхши ва ёмон синов иши мисолларини кўрсатиши мумкин. Ўқувчилар нисбатан пассив бўлишади, улар тинглашади ва қараб туришади.

2-поғона: Нима қилишни кўрсатиб бериш - Демонстрация (намоиш). Бу поғонада амалиёт ўқитувчиси тушунтирган иш босқичларини ўзи қилиб кўрсатади. Бунинг учун у аввал керакли иш ўрнини пухталиқ билан тайёрлаб қўйган бўлади ва ўша иш ўрнида демонстрацияни (намоишни) ўтказиши. Ишни бажариш учун керакли барча инструментлар, хомашёлар ва иш режаси ҳамда, керак бўлса, тегишли станок (ускуна) тайёрлаб қўйилган бўлиши керак.

Намоиш қилаётган пайтда амалиёт ўқитувчиси ўқувчилар диққат билан қараб туришларини таъминлайди.

Бирор кўникмани 3 марта намоиш қилиниши тавсия этилади:

1 - намоиш: оддий тезликда ўтказилади; ўқувчиларда тўла ва ҳақиқий тасаввур пайдо бўлиши учун.

2 - намойиш: атайин секин тезликда ўтказилади; ҳар бир босқични алоҳида ва хусусиятларни яхшироқ кўрсатиш ҳамда меҳнат ҳафсизлиги қоидаларини тушунтириш учун.

3 - намойиш: оддий тезликда ўтказилади; кўникмани яна бир марта тўла равишда кўрсатиш ва ўқувчиларда «ички суръат» (яъни аниқ тасаввур) пайдо бўлиши учун.

Намойиш қилаётган пайтда амалиёт ўқитувчиси ҳар бир қадамини изоҳлаб боради. Сўнг бевосита инструктаж қисми тугайди.

3-поғона: Кўрсатилган тарзда қайтариш - Тақлид (имитация). Энди эса ўқувчиларнинг ҳар бири амалиёт ўқитувчисининг ҳаракатларини у кўрсатган тарзда қайтаришлари керак. Ўқувчилар ишлаётган пайтда амалиёт ўқитувчиси ўз фикрини билдиради, яхши ишни мақтаб, ёмон ишни танқид қилади ва нима қилишни яна бир марта кўрсатади.

Ҳамма ўқувчилар иш жараёнини тушунганлигини кўрганидан кейин амалиёт ўқитувчиси машқ қилишни бошлашга белги беради.

4-чи поғона: Машқ қилиш. Ўқувчилар доимий такрорлаш орқали инструмент ва ускуналарда иш жараёнларини машқ қилишлари учун амалиёт ўқитувчиси уларга етарлича хом ашёлар бериб қўяди.

Ҳар бир ўқувчи ўзи ишлайди ва бир хил ишлаш усулларини қўллайди. Агар иш натижаларининг сифати мақбул натижа стандартига (олдиндан белгиланган сифат мезонларига - аниқ мақсадларга) жавоб берса, иш тугатилиши мумкин. Амалиёт ўқитувчиси бу ерда назоратчи вазифасини бажаради.

Талабаларнинг билимини рейтинг тизмида баҳолаш мезонлари.

Талабаларнинг фан бўйича ўзлаштириш даражасини аниқлашда қуйидаги баҳолаш турларидан фойдаланилади:

Жорий баҳолаш (ЖБ) – талабаларнинг эгаллаган билим, кўникма ва малакаларининг ўқув дастурига мувофиқлигини мунтазам назорат қилади. Шу билан биларга жорий баҳолашда ўқитувчи талабаларни билимларини онгли ўзлаштиришга, ўз-ўзини тўғри назорат қила олишга ўргатади, ҳамда уларни мустақил фикрлашга, ижодий ишлашга йўналтиради.

Оралик баҳолаш (ОБ) – ўқув дастурининг тегишли бўлими тугаллангандан кейин ёки семестр (ўқув йили) охирида талабаларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолаш учун ўтказилади. Оралик баҳолаш топшириқлари жорий баҳолашда текшириш имконияти бўлмаган топшириқлар, жорий баҳолашнинг ҳаққонийлигини текширувчи топшириқлар ва ижодий топшириқларни ўз ичига олади.

Оралик баҳолаш ҳар бир ўқув фани режаси асосида ўтказилади ва уни ўтказиш вақти талабаларга бир ҳафта олдин маълум қилинади.

Якуний баҳолаш (ЯБ) – фанга ажратилган соатга қараб семестр (ўқув йили) охирида ва ўқув йили тугагандан кейин ўтказилади. Талабалар эгаллаши керак бўлган билим, кўникма ва малакаларини текшириш билан бирга жолрий назорат ва оралик назоратларнинг ҳаққонийлигини баҳолайди.

Мустақил иш (МБ) ЖБ, ОБ ва ЯБларга қўшиб баҳоланади.

Фан бўйича талаба тўплаш мумкин бўлган максимал балл – 100 балл. Мазкур

максимал баллнинг назорат турлари бўйича тақсимоти: ЖБ ва ОБларга 70 балл, ЯБга 30 балл. Шу жумладан:

- Жорий баҳолаш – 40 балл;
- Оралиқ баҳолаш – 30 балл;
- Якуний баҳолаш – 30 балл.

"аъло" баҳо 86-100 балл

"яхши" баҳо 71-85 балл

"қониқарли" баҳо 55-70 балл

"қониқарсиз" баҳо тўплаган балл 54 балл ва ундан кам бўлганда қўйилади.

Атроф мухит мухофазаси

Маънавий маърифий ишлар.,

Баркамол авлод тарбиясининг ақлий, ахлоқий, ғоявий-сиёсий (мафкуравий), эстетик, ҳуқуқий, иқтисодий, экологик, меҳнат ва касб-кор, диний каби таркибий қисмлари.

Ақлий тарбия маънавий баркамол инсон тарбиясининг етакчи таркибий қисми ҳисобланиб, унинг мазмунида ёш авлодни табиат, жамият тараққиёти қонунлари, киши тафаккури ҳақидаги билимлар тизими билан таништиришга қаратилган ва мазкур билимлари асосида, ўқувчи – ёшларда илмий дунёқараш асосини шакллантиришга қаратилган тарбиядир. Ақлий тарбия ёшларни ақл – заковатли, объектив дунёни яхлит идрок этадиган, ўзлигини англаб этадиган, ўз олдига турган вазифаларни онгли бажара оладиган, инсоний кадр – қийматни улуғлайдиган қилиб тарбиялашга қаратилган. Зеро, инсон камолотида илм эгаллаш улкан фазилатларидан бири ҳисобланган Ҳадис китобларида ҳар бир мўмин – мусулмон учун илмнинг нақадар зарурлиги баён этилган. Ҳар бир жамият мафкурасиз бўлмайди.

Мафкура – бу бир ижтимоий гуруҳ ёки миллатнинг туб манфаатларини назарий асословчи ва ҳимоя қилувчи фалсафий, сиёсий, ҳуқуқий, ахлоқий, диний қарашларнинг бир тизимидир.

Истиқлол мафкураси асрий миллий кадриятларимизга ва янги вужудга келган ва келаётган, халқимизнинг бугунги ва келажакдаги манфаатларини ифодалайдиган фикрларга – халқ тафаккурига асосланади.

Илғор мафкура ёшлар томонидан қанчалик кенгроқ ўзлаштирилса, уларнинг онгига сингдирилса шунчалик моддий куч ва яратувчанлик қудратини касб этади.

Ахлоқий тарбия – ёшларни маънавий жиҳатдан камолотга етказувчи, улар онгида ахлоқий қонун қоидаларини сингдириш жараёнидир. Ахлоқий тарбия инсоннинг маданий ва маънавий устунлигини, фаоллигини кўрсатишга хизмат қилади.

Эстетик тарбиянинг мақсади – ўқувчиларни воқеликдаги, санъатдаги,

табиатдаги, кишиларнинг ижтимоий ва меҳнат муносабатларидаги, турмушдаги гўзалликни идрок қилиш ҳамда тўғри тушунишга ўргатишдан иборат. Бу мақсад ўқувчиларда, бадиий дидни ўстириш, уларда гўзалликка муҳаббат уйғотиш ва ҳаётга гўзалликни олиб кириш қобилиятларини тарбиялашни вазифа қилиб қўяди.

Ҳуқуқий тарбия - инсоннинг жамиятдаги ўрни, хатти - ҳаракати, фаолиятини танлашда йўл - йўриқ кўрсатади. Барча миллатлар сингари ўзбеклар ҳам азалдан ҳуқуқий маданиятга эга. Жумладан, «Қуръони карим», «Ҳадислар»да қонун қоидалар асосида ҳуқуқий тарбия негизларини қуриш мумкин. Тарихдан ислом олими, фикиҳ (қонун-қоида) Бурҳониддин ал-Марғиноний 573 йили (милодий 1170-йил) ҳуқуқий тарбия борасида «Ал-ҳидоя» асарини ёзгани маълум. Асар кўпгина оврупа тилларига таржима қилинган. 1930 йилгача Марказий Осиёда ҳуқуқий тарбияга доир энг йирик манба бўлиб ҳисобланган. Шўро ҳукумати ўзининг ҳуқуқий тузилишини барпо қилгандан кейин у шариат қонун-қоидаси сифатида бекор қилинган. Ўзбекистон мустақилликка эришгандан кейин қадриятлар тикланди. Бебаҳо асарлар қайта - қайта ўрганилиб, ҳаётга тадбиқ қилинмоқда. Педагогларнинг ҳуқуқий тарбия борасидаги асосий мақсад ва вазифалари қуйидагилардан иборат деб ўйлаймиз.

Меҳнат таълими эса худди ана шунинг амалий томонини ўзида акс эттириш имкониятига эга. Таъимни оқилона оптимал йўли билан ташкил қилиш ва олиб бориш турли ёшдаги мактаб ўқувчиларида меҳнат онгли муносабатни таркиб топтириш касб-ҳунарга нисбатан қизиқиш ҳисини уйғотади.

ХУЛОСА

ХУЛОСА

Мана бугун мен бу ерда туриб ўз диплом ишимни химоя қилар эканман бундан жуда хурсанман.

Шу олий даргоҳда 4-йил давомида тақсил олиб билим ва кўникмаларимни шакиллантирдим. Шу 4-йил давомида ушбу олийгоҳда оқиганимдан чексиз хурматим рамзи сифатида ўз диплом ишимни "касбғхунар" коллежларида махсус фанлардан (гипсакартон қопламалари ёрдамида пардозлаш мавзусида) дарс беришда педагогик технологиялардан фойдаланиш мавзусида таёрладим.

Ўқитувчи, ўқувчи учун нафақат махсус соҳа бўйича барча зарур билим ва тажрибаларга, балки бошқа соҳалар бўйича ҳам чуқур билимларга ва уларни ўқувчиларга етказишда турли қизиқарли ўйинлар ва усулларда бўлган шахс сифатида намоён бўлди. Бу орқали унинг ўқувчилар олдидаги обро-этибори шакилланди.

шунинг учун ўқитувчидан доимий ўзи устида ишлаши ва хар соҳадан хабардор бўлиши талаб этилади.

Ўқитиш фаолятининг амалий қисмини ўзлаштириб олиши учун ўқувчилар амалда ошириши керак бўлган барча машиқларни ўзихам яхши ўзлаштирган бўлиши керак. Муоммоли вазиятни билиш ва бу борада маслахат бера олиш учун у вақти вақти билан ушбу амалий машиқларни қайтариб туриши лозим.

Назарий билимлар юзасидан эса махсус соҳа бўйича янги адабиётларга эга бўлиши ва кўп ўқиши учун ўзида туртки, шунингдек қизиқиш хис этиши керак

Кўйидаги хаммага маълум қоида бор: "Ангишвонадек билим бермоқ учун бир қоп билимга эга бўлмоқ лозим". Ўқитувчи ушбу қоидадан келиб чиққан холда доимо кутибхонадан фойдаланиши ва ўз худудида таклиф этилаётган қайта таёрлаш курслари тўғрисида хабардор бўлиб туриши керак.

Ўз ишимни ДАК хузирида химоя қилдим энди бу ишни бахолаш кўрган инсонларга ва сиз азиз устозлар хукмига хавола.

Мен шу фурсатдан фойдаланиб менга шу ишни бажаришда ёрдам берган устозим Хушвақтов Усмон Ашурович домлага, 4-йил давомида ўқишларимга ишларимга танқидчи ва тахлилчи бўлган " Касбий таълим" кафедраси ўқитувчиларига ва бошқа барча устозларимга ўзимни чексиз хурматим ва миннадўрчилигимни билдираман.

АДАБИЁТЛАР

Адабиётлар

1. И.А. Каримов “Баркамол авлод ўзбекистон тараққиёти пойдевори” тошкент 29-август 1997-йил
2. Ўзбекистон Республикаси “Таълим тўғрисида”ги қонуни. Т: 1997-й
3. Кадрлар таёрлаш миллий дастури Т: 1997-й
4. Ўзбекистон Республикаси вазирлар маҳкамасининг 1998-йил 5-январдаги "узлуксиз таълим тизми учун давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш тўғрисидаги 5 сонли қарори.
5. Абдуллаев А.Х, Дехқонбоева З "Ўрта махсус, касб хунар тармоқ таълим стандартларини эксперт баҳолаш" услубий қўлланма Т: 2001 й
6. Скакун В.А ишлаб чиқариш таълими усталари учун қўлланма Т: 1995й
7. Данжанова Т "Касб-хунар таълим масалаларида тажриба синов ишлари мониторингги" "Касб-хунар таълим" илмий методик журнал 2000 №9
8. Ҳ.Н.Далилов "Технологик йроителствого производства" М.С.У 2000-г
9. Н. Бозорбоев "Бино ва иншоотларни барпо этиш технологияси 1-қисим. ўқув қўлланма Т 2000-й
10. Хабилов Б.А "Иншоотлар динамикаси ва зилзилабардошлиги" ўқитувчи 1988-й
11. ҚМҚ 2.03.01-98 "Бетон ва темирбетон острукциялари" Тош 1998-й.